

[Time: 2.30 Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt all questions.
2. Each question carries **20 marks**.

Q.1 Discuss the influence of cooperative sector in the political process of Maharashtra.

OR

Q.1 Explain the issue of Rural and Urban Land with reference to development of Maharashtra.

Q.2 Examine the successful development of Bhartiya Janata Party in Maharashtra.

OR

Q.2 Account for the development and present challenges of Shiv Sena.

Q.3 Discuss the recent Tribal movements in Maharashtra for tribal upliftment

OR

Q.3 Explain the success and failure of peasant movements in Maharashtra.

Q.4 Account for the movement for the right to Information in Maharashtra.

OR

Q.4 Describe the role and achievement of environmental movements in Maharashtra.

मराठी रूपांतर

[वेळ: २.३० तास]

[गुण: ८०]

- सूचना:
१. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
 २. प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.

- प्र.१ महाराष्ट्राच्या राजकीय प्रक्रियेमध्ये सहकार क्षेत्राच्या प्रभावाची चर्चा करा.
किंवा
- प्र.१ महाराष्ट्राच्या विकासाच्या संदर्भात ग्रामीण आणि शहरी जमिनीच्या मुद्द्यांना स्पष्ट करा.
- प्र.२ महाराष्ट्रामध्ये भारतीय जनता पक्षाच्या यशस्वी वाटचालीचे परीक्षण करा.
किंवा
- प्र.२ शिवसेनेच्या उत्कर्ष व सद्यकालीन आव्हानांची चर्चा करा.
- प्र.३ महाराष्ट्रातील आदिवासींच्या विकासासाठी अलीकडील काळातील आदिवासींच्या चळवळींची चर्चा करा.
किंवा
- प्र.३ महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळींच्या यश-अपयशांना स्पष्ट करा.
- प्र.४ महाराष्ट्रातील माहितीच्या अधिकाराच्या चळवळीचा आढावा घ्या.
किंवा
- प्र.४ महाराष्ट्रातील पर्यावरण विषयक चळवळीची भूमिका आणि यशांचे वर्णन करा.
